

УДК 332.1
ББК 65.046.12

Мищенко В.А., доктор екон.наук, професор НТУ «ХП»
Мехович С.А., канд.екон. наук, професор НТУ «ХП»
Email : bondar1945@mail.ua

Підходи до визначення ефективності міжгалузевих зв'язків у регіональній інноваційній системі

Ефективність є найважливішим показником, що визначає доцільність формування регіональних міжгалузевих зв'язків. Природа економічної ефективності полягає у здатності системи створювати та здійснювати підтримку потенційним ефектам. Мережеві взаємодії виникають в регіональній інноваційній системі у залежності від рівня її інноваційного розвитку, техніко-технологічного та організаційного рівня виробництва учасників, завдяки кластерним формуванням, корпоратизації, політики виробничої кооперації та іншим внутрішнім та зовнішнім процесам, тому методичний підхід до визначення їх впливу на формування соціально-економічного ефекту передбачає диференціацію мережевих ланцюгів за напрямками та формами взаємодії. Міжгалузеві зв'язки, як і будь яка економічна категорія, мають певний потенціал, який формується у інноваційній системі. Із цього витікає перша гіпотеза, що потребує усвідомлення: соціально-економічний ефект мережевої взаємодії формується у регіональній інноваційній системі та залежить від її можливостей створювати умови для отримання ефекту. Інноваційно-інженірингові промислові кластери формуються у регіональній інноваційній системі (РІС) та у них створюються механізми взаємодії його членів поміж собою і з інституційними утвореннями. Друга гіпотеза, що потребує усвідомлення: соціально-економічний ефект мережевої взаємодії залежить від ефективності кластерного утворення та його спроможності забезпечити коопераційні зв'язки в умовах реалізації програм технологічного реінжинірингу. Ці гіпотези стосуються зовнішніх факторів. До внутрішніх факторів відносяться характеристики

взаємодіючих суб'єктів. Як було зазначено вище, головним фактором, що забезпечує можливість кооперації є технологія. Саме особистості технологічного процесу та стан виробничого обладнання створюють технічну можливість кооперації та обумовлюють економію ресурсів. Таким чином, третя гіпотеза, що потребує усвідомлення: соціально-економічний ефект мережевої взаємодії формується у процесі реалізації планів кооперації та залежить від технічного стану та рівня технології виробництва учасників процесу. Виходячи із цих припущень, розглянемо кожен із сформульованих гіпотез.

Головне призначення РІС полягає у створенні умов для генерування, впровадження та розповсюдження інновацій. Міжгалузеві зв'язки не обов'язково повинні носити інноваційний характер, але по своїй суті вони є тим фактором, який у певній мірі впливає на цілісність економічної системи, тобто створює сприятливі умови для інновацій. Тому важливе значення має визначення місця і ролі потенціалу РІС щодо формування регіональних міжгалузевих зв'язків (ПФМЗ) на основі технологічного реінжинірингу. Сутність об'єктивної оцінки потенціалу можливостей РІС забезпечувати та сприяти розвитку міжгалузевих зв'язків полягає у її здатності до наступного:

- створювати привабливі умови для розміщення промислових підприємств та розвитку промислового потенціалу;
- створювати інститути активізації інноваційної діяльності відповідно технологіям, що експортуються у регіон;
- забезпечувати підтримку у створенні та утриманні регіональної соціально-економічної системи із повним виробничим циклом;
- створювати та забезпечувати нормативно-правову базу для здійснення міжгалузевих зв'язків;
- створювати умови для здійснення інжинірингових та реінженірингових процесів;
- створювати умови для зацікавленості бізнесу у виробництві експортоорієнтованої продукції;
- створювати умови для виробництва, розповсюдження, використання знань та реалізації їх результатів;
- створювати умови для розвитку мереж трансферу технологій;
- створювати умови для розвитку інформаційних технологій; вирішувати

соціальні проблеми, що пов'язані із зайнятістю населення; формування системи показників, що дозволяє здійснювати моніторинг ефективності міжгалузевих зв'язків.

Виходячи із цієї передмови, методологічні принципи розробки системи показників, що характеризують розвинутість міжгалузевих зв'язків у регіоні, полягають у застосуванні тризвенного підходу до визначення ефективності РІС при створенні регіональних міжгалузевих зв'язків :

оцінка умов створення та функціонування міжгалузевих зв'язків у полі-корпоративній системі; оцінка масштабів залучення підприємств та закладів науки до участі у коопераційних зв'язках; оцінка ефективності міжгалузевих зв'язків для учасників та для регіону.

Систему показників, що характеризують ефективність регіональної інноваційної системи у забезпеченні міжгалузевих зв'язків, можна представити у вигляді трьох структурних блоків. Перший блок дає уявлення щодо умов створення та функціонування міжгалузевих зв'язків. Другий блок дає уявлення щодо масштабів залучення підприємств та закладів науки до участі у коопераційних зв'язках. Третій блок дає уявлення щодо ефективності міжгалузевих зв'язків для учасників та регіону. Розвиток регіональних міжгалузевих зв'язків як елементу процесу формування цілісної регіональної соціально-економічної системи передбачає необхідність алгоритмізації процесу їх створення і розвитку з урахуванням розподілу повноважень та відповідальності на усіх етапах реалізації алгоритму між корпорацією (міністерством, галуззю), учасниками та виконавчою владою регіону. На четвертому етапі оцінюються інституційні умови забезпечення коопераційних зв'язків та приймаються необхідні рішення щодо приведення їх до потрібного стану. На п'ятому етапі здійснюється розподілення повноважень та обов'язків. Шостий і сьомий етап – реалізація планів створення міжгалузевих зв'язків та розрахунок економічного ефекту. Дослідження перспектив розвитку РІС внаслідок формування міжгалузевих зв'язків визначило, що динаміка

процесу обумовлюється сукупною приведеною рейтинговою оцінкою умов створення (UC) та функціонування міжгалузевих зв'язків у полікорпоративній системі, сукупною приведеною рейтинговою оцінкою масштабів залучення підприємств та закладів науки до участі у корпоративних зв'язках (МЗА) та інтегральної оцінки ефекту міжгалузевих зв'язків ($EMЗ$), а також базовими станом (IPo) та індикатором розвитку РІС ($IPic$) Цей методичний підхід може бути формалізовано наступним чином:

$$IPic=f(UC,MZA,EMЗ,IPo, IPic)$$

Характер приведеної функції f залежить від особливостей розвитку певного регіону, рівня організації та координації міжгалузевих зв'язків за участю керівного органу ІПК, характеру процесу їх створення, механізмів формування умов функціонування потенційних зв'язків, процесу фінансування та отримання ефекту, а сама функція представляє складну модель соціально-економічного розвитку регіону. Створення або покращення взаємовідносин мережевого типу є головним результатом кластерного підходу у формуванні регіональних міжгалузевих зв'язків. Головна ціль кластерної політики може бути визначена як максимізація вигоди, що може бути отримана завдяки можливостям мережевого об'єднання. Тому основна оцінка кластерного підходу полягає у тому, як мережеві процеси впливають на роботу підприємств. Доведено, що мережеві створення як результат політики розвитку регіональних міжгалузевих зв'язків є самодостатніми; створення мережевих зв'язків підвищує конкурентоспроможність кластерів та скорочує вплив олігополістичної діяльності, як антиринкової поведінки; створення мережевих взаємодій приводить до системних змін як в самому кластері, так і оточующому середовищі.